АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У СПРАВАХ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ СТАНОМ НА 25 ЛИСТОПАДА 2022 РОКУ ПІДГОТОВЛЕНИЙ АДВОКАТОМ, ЧЛЕНОМ ЦЕНТРУ СІМЕЙНОГО ПРАВА ВИЩОЇ ШКОЛИ АДВОКАТУРИ НААУ ЛІЛІЄЮ ЄРМОЛЕНКО[1]

Єрмоленко Л. Й.

Реферат. Адвокат, член Центру сімейного права Вищої школи адвокатури НААУ Лілія Єрмоленко аналізує, наскільки поширена судово-психологічна експертиза у спорах про визначення місця проживання дитини, які її можливості та процесуальні особливості призначення. Огляд оприлюднено 25 листопада 2022 р. на офіційній сторінці Вищої школи адвокатури у Facebook; він спирається на постанови Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду та апеляційних судів з Єдиного державного реєстру судових рішень. У справі № 686/1379/19 Верховний Суд спершу скасував постанову апеляційного суду, бо той не оцінив посилань батька на висновок експерта; згодом місце проживання сина визначили з батьком з урахуванням висновку, що зміна звичного оточення може спричинити труднощі в навчанні, спілкуванні та конфліктність, і касаційний суд з цим погодився. У справі № 205/1621/18 експерт не зміг установити, як малолітні діти сприймають сім'ю, і Верховний Суд дорікнув апеляційному суду, що той не оцінив доводів щодо висновку й не обговорив виклику експерта для пояснень. Справа № 753/572/20 показує межі доказового значення експертизи: апеляційний суд пояснив бажання дитини жити з матір'ю відсутністю обмежень щодо гаджетів, проте Верховний Суд скасував постанову, бо десятирічну дитину не заслухали відповідно до статті 12 Конвенції про права дитини. Авторка розглядає й процесуальні питання. Клопотання про експертизу, подане лише через незгоду з висновком органу опіки та піклування без обґрунтування потреби в спеціальних знаннях, суди відхиляють (справа № 761/43925/19); «діагностика психоемоційного стану» дітей не тотожна судовій експертизі (№ 710/1678/18); відмова в передчасному клопотанні на стадії закриття підготовчого провадження не є підставою для скасування рішення (№ 542/1428/18). За обґрунтованих сумнівів в автентичності вибору дитини суд, на думку Єрмоленко Л. Й., має поставити на обговорення призначення психологічної експертизи; авторка вказує, що аналогічних висновків дійшов ЄСПЛ у справі Хуснутдинова проти росії. Підсумок огляду: експертиза є вагомим обґрунтуванням найкращих інтересів дитини, однак за статтею 110 ЦПК України висновок експерта не має наперед установленої сили й оцінюється разом з іншими доказами за правилами статті 89 ЦПК.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, визначення місця проживання дитини, найкращі інтереси дитини, висновок експерта, оцінка доказів, думка дитини, орган опіки та піклування, Верховний Суд, Конвенція про права дитини, цивільний процес, сімейні спори.

Analysis of the Practice of Using Forensic Psychological Examinations in Cases on Determining a Child's Place of Residence as of 25 November 2022, Prepared by Liliia Yermolenko, Attorney and Member of the Family Law Centre of the Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association

Yermolenko L. Y.

Abstract. Liliia Yermolenko, an attorney and member of the Family Law Centre of the Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association, reviews how forensic psychological examination is used in disputes over a child's place of residence, how often it is ordered and which procedural features govern its appointment. The review, published on 25 November 2022, draws on rulings of the Civil Cassation Court within the Supreme Court and of appellate courts from the Unified State Register of Court Decisions. In case No. 686/1379/19 the Supreme Court first quashed an appellate ruling that ignored the father's reliance on an expert opinion; later the son's residence was set with the father because a change of environment could cause learning and communication problems and conflict, and the cassation court upheld that outcome. In case No. 205/1621/18 the expert could not establish how very young children perceived their family, and the Supreme Court criticised the appellate court for failing to assess arguments about the opinion or to consider summoning the expert. Case No. 753/572/20 shows the limits of such evidence: the Supreme Court quashed a ruling based on the expert's explanation of a ten-year-old's preference for the mother because the child had not been heard under Article 12 of the UN Convention on the Rights of the Child. Procedural rulings show that a request for examination motivated only by disagreement with a guardianship authority, without showing the need for non-legal expertise, may be refused, and that a 'diagnosis of psycho-emotional state' is not equivalent to a forensic examination. Where the authenticity of a child's choice is reasonably doubted, the author argues, the court should raise the question of a psychological examination. She concludes that, under Articles 89 and 110 of the Civil Procedure Code of Ukraine, an expert opinion has no predetermined weight and must be assessed together with other evidence.

Keywords: forensic psychological examination, child's place of residence, best interests of the child, expert opinion, evaluation of evidence, views of the child, guardianship authority, Supreme Court of Ukraine, UN Convention on the Rights of the Child, civil procedure, family disputes.

Першоджерело: *Єрмоленко Л. Й. Аналіз практики застосування судових психологічних експертиз у справах щодо визначення місця проживання дитини. Вища школа адвокатури НААУ : офіц. сторінка у Facebook. 2022. 25 листоп. Реферат оприлюднено в журналі 30.11.2022.*

References

1. Yermolenko L. Y. Analiz praktyky zastosuvannia sudovykh psykholohichnykh ekspertyz u spravakh shchodo vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny stanom na 25 lystopada 2022 roku pidhotovlenyi advokatom, chlenom Tsentru simeinoho prava Vyshchoi shkoly advokatury NAAU Liliieiu Yermolenko [Analysis of the Practice of Using Forensic Psychological Examinations in Cases on Determining a Child's Place of Residence as of 25 November 2022, Prepared by Liliia Yermolenko, Attorney and Member of the Family Law Centre of the Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/7819-advokatom-chlenom-tsentru-simejnogo-prava-vishchoji-shkoli-advokaturi-naau-lilieyu-ermolenko-bulo-pidgotovleno-analiz-praktiki-zastosuvannya-sudovikh-psikhologichnikh-ekspertiz-u-spravakh-shchodo-viznachennya-mistsya-prozhivannya-ditini-stanom-na-25-listopada-2022-roku (onovlena versiia vid 30.11.2022). [in Ukrainian].